

Samenwerking met Waterschap Rivierenland in stroomgebied Sénégal verbreed

Waterschap Rivierenland en de Organisation pour la Mise en Valeur du fleuve Sénégal (OMVS) zetten hun samenwerking voort. De OMVS, waarmee het waterschap sinds 2004 samenwerkt, is een intergouvernementele beheerorganisatie voor de Sénégalrivier en bestaat uit bestuurders van de landen in het stroomgebied van de rivier: Guinee, Mali, Mauritanië en Senegal. Aanvankelijk speelde het waterschap vooral een rol bij de beheersing van de typha, een woekerende waterplant in de delta. Inmiddels is de samenwerking verbreed naar integrale ontwikkeling van het stroomgebied van de Sénégalrivier. Diverse Nederlandse en Afrikaanse organisaties zijn erbij betrokken. Zo adviseert het Havenbedrijf Rotterdam over de bevaarbaarheid van de rivier, zal Rijkswaterstaat kennis inzetten bij het baggeren van de rivier en bekijken de Dienst Landelijk Gebied en ecologisch onderzoeksbureau Altenburg Wymenga de mogelijkheden van uitbreiding van wetlands in het stroomgebied. Verder is een begin gemaakt met monitoring van de waterkwaliteit.

Door de bouw van twee dammen in de delta van de rivier de Sénégal in de jaren tachtig is het waterniveau en de fluctuatie in de rivier drastisch veranderd. De dammen hebben positieve effecten: er wordt elektriciteit opgewekt en er is zoet water in plaats van zout water in de rivier gekomen, waardoor meer mogelijkheden voor de landbouw zijn ontstaan. Maar er zijn ook negatieve effecten. Vele hectares land kwamen onder water te staan. Dit scheidt in combinatie met het vaste waterpeil, een ideaal klimaat voor de typha, een waterplant die grote delen van het ondergelopen gebied overwoekert. Dit leidt tot mislukte oogsten en gezondheidsproblemen. De typha biedt namelijk een ideale broedplaats voor bacteriën en insecten, waardoor malaria en bilharzia meer kans krijgen.

In 2004 benaderde de OMVS Waterschap Rivierenland met de vraag of het waterschap zijn deskundigheid in kon zetten bij het opzetten van onderhoudsmanagement voor het beheersbaar houden van de typha. Al snel werd duidelijk dat de bestrijding van de

typha niet los gezien kon worden van waterbeheer in bredere zin. Het waterschap heeft de samenwerking dan ook verbreed, en wel op twee manieren. Er is aandacht voor integraal waterbeheer (peilbeheer, waterverdeling, geïrrigeerde landbouw en waterkwaliteit) en de organisatie van het waterbeheer, met het oog op continuïteit en duurzaamheid. In augustus 2006 tekenden dijkgraaf Kok van Waterschap Rivierenland en *haut commissaire* Merzoug van de OMVS een samenwerkingsovereenkomst voor een periode van vier jaar. Inmiddels is besloten de samenwerking te verlengen.

Het waterschap heeft niet alle expertise die de OMVS nodig heeft, zelf in huis. Daarom bood het waterschap aan intermediair te zijn tussen de OMVS en Nederlandse kenniscentra die de ontbrekende expertise wel in huis hebben. Dit leidde tot een forum in Tiel in november 2007. Vertegenwoordigers van Nederlandse overheden, universiteiten en andere kennisinstellingen hebben samen met leden van de Afrikaanse delegatie de problemen uit het stroomgebied van de Sénégal onder de

loep genomen. Daarbij kwamen onderwerpen aan de orde als waterbeheer, geïrrigeerde landbouw, transport over water, havenontwikkeling, milieu en beheer van natuurlijke hulpbronnen.

Uit de contacten tussen de OMVS en de Nederlandse deelnemers van het forum in 2007 zijn sindsdien diverse samenwerkingsverbanden ontstaan:

- Het Havenbedrijf Rotterdam heeft het Sénégalproject opgepakt in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het havenbedrijf adviseert over de bevaarbaarheid van de rivier en de ontwikkeling van de zeehavens bij Saint Louis en binnenhavens;
- Met Rijkswaterstaat is contact gelegd om kennis in te zetten bij het baggeren van de rivier. Daarnaast heeft de OMVS van Rijkswaterstaat twee patrouilleboten gekocht. Hiermee kan het profiel van de rivier ingemeten worden. Dit in verband met te verrichten baggerwerken en de bevaarbaarheid van de rivier;
- De Dienst Landelijk Gebied en ecologisch onderzoeksbureau Altenburg Wymenga bekijken of mogelijkheden bestaan om de uitbreiding van wetlands te combineren met de bestrijding van de typha. De verwachting is dat de aanplant van vloedbossen en het gecontroleerd herstellen van de waterdynamiek de typha op die plaatsen laat verdwijnen. Het aanleggen van wetlands dient tegelijkertijd een ander doel. Het stroomgebied van de Sénégal is een belangrijk gebied voor de Europese trekvogels. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wil ervoor zorgen dat dit soort gebieden voor deze vogels behouden blijft en uitgebreid wordt;
- Stichting Agromisa uit Wageningen (een kenniscentrum voor kleinschalige landbouw in ontwikkelingslanden) inventariseert de gebruiksmogelijkheden van de typha, bijvoorbeeld als compost, biobrandstof of bouw materiaal. Daarnaast legt zij een databank aan over typhabestrijding.

Waterschap Rivierenland kijkt 'over de schouder' mee en richt de aandacht op de onderlinge samenhang van de deelprojecten én duurzaamheid.

Het wegmaaien van de woekerende typha.

Plaatselijke landbouwcoöperaties gaan zich bezig houden met waterbeheer. Op de foto leden van zo'n coöperatie samen met dijkgraaf Gerrit Kok en vertegenwoordigers van de Nederlandse partijen.

Typhabestrijding

Waterschap Rivierenland verrichtte onderzoek naar de groeiomstandigheden van de typha. Er zijn praktijkproeven uitgevoerd waarbij de hergroei gemonitord is. Het doel hiervan is het bepalen van de optimale maaifrequentie en maaimethode. Inmiddels is bekend dat de beste methode bestaat uit het onder water knippen of snijden van de typha, één keer per twee jaar. Als dit gebeurt in combinatie met herprofilering van de watergang, zal de typha grotendeels verdwijnen. Met het terugdringen van de typha kunnen de negatieve effecten ervan op de omgeving geminimaliseerd worden.

Waterkwaliteit

Het water van de Sénégál wordt ook gebruikt als drinkwater in de steden Dakar en Saint Louis. Er is echter weinig bekend over de kwaliteit ervan. Het vermoeden bestaat dat het verontreinigd is met pesticiden en zware chemische stoffen. Een begin is gemaakt met het verrichten van metingen en monitoring. Dit als eerste stap op weg naar verbetering van de waterkwaliteit.

Bevaarbaarheid en havenontwikkeling

Verbetering van de bevaarbaarheid van de rivier is met name belangrijk in verband met de exploitatie van grondstoffen in het achterland, met name grote hoeveelheden bauxiet en fosfaat. Daarnaast is voor de ontsluiting van de delta ook de ontwikkeling van de haven van Saint Louis van groot belang.

Organisatie van beheer en onderhoud

Verbetering van het watersysteem is natuurlijk belangrijk. De organisatie van het beheer en onderhoud ervan is echter minstens zo belangrijk. Gunstige omstandigheid is dat in Senegal en Mauritanië goed georganiseerde, kleine landbouwcoöperaties aanwezig zijn. De bedoeling is daarin het waterbeheer te incorporeren. Dit doet sterk

denken aan het ontstaan van de waterschappen in Nederland. Binnen een pilot, met een herprofilering van vier kanalen, worden leden van de betreffende coöperaties nu opgeleid op het gebied van waterbeheer. Aandacht is er onder andere voor inzet en onderhoud van machines en het leren afschrijven. In Nederland wordt bekeken in hoeverre het mogelijk is hiervoor microkrediet beschikbaar te krijgen.

Duurzaamheid

Wat opgebouwd wordt, moet ook blijven bestaan. Bij het borgen van het waterbeheer zijn drie aspecten van belang. Allereerst moeten er voldoende financiële middelen zijn. Wat opvalt is dat de OMVS 'naar het geld toe beweegt' en dan plannen ontwikkelt. Dit heeft soms tot gevolg dat gelden niet (op tijd) benut worden. Het waterschap legt het accent op het opstellen van goede plannen. Het geld komt dan bij de realisatie van de plannen. Daarnaast moet een langetermijnvisie voor het gebied ontwikkeld worden voor gronden die beschikbaar komen, nadat de typha succesvol bestreden is. Hierbij is de visie van DLG belangrijk.

Deelnemers aan het forum van november 2009.

Tenslotte werkt de OMVS aan een betere samenwerking met andere Afrikaanse partijen, zoals de landbouwcoöperaties SAED en SONADER. Tussen deze organisaties bestaat een politiek wantrouwen dat een bundeling van krachten in de weg staat. Van buitenaf lijkt verbetering van de samenwerking makkelijker dan het is. De Nederlandse betrokkenen moeten hun eigen referentiekader loslaten om het krachtenveld daar enigszins te kunnen begrijpen. De rol van de OMVS binnen dat krachtenveld is niet gering. Zij opereert als intergouvernementele organisatie in een werelddeel waar water een belangrijke bron van conflicten is. Bij de OMVS worden die conflicten aan tafel uitgediept en opgelost. Dat is van niet te onderschatten belang voor de stabiliteit in de regio. Waterschap Rivierenland en de andere betrokken partijen kunnen daaraan een steentje bijdragen, met steun van de Nederlandse ambassade in Dakar.

Remko Drost, Eric Kuindersma, Niels Nijmeijer en Pia Schrijnemakers (Waterschap Rivierenland)